

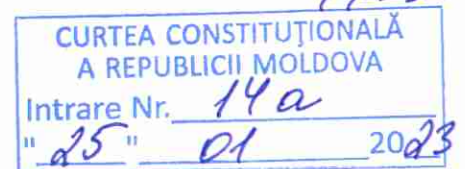
Deputat în Parlamentul
Republicii Moldova

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușeanu nr. 28

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994
cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției
Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 249 alin. (2) din Codul de
și a nume a sintagmei prevăzute în art. 249 alin. (2) din Codul de Procedură Civilă:
„orice alte erori materiale”

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA

I - AUTORUL SESIZĂRII

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Vasile BOLEA

Parlamentul Republicii Moldova

Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt 105,

Chișinău 2073

II - OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect de examinare verificarea constituționalității, în sensul corespunderii cu articolele 4, 20, 23, din Constituția Republicii Moldova, a sintagmei prevăzute în art. 249 alin. (2) din Codul de Procedură Civilă: „**orice alte erori materiale**”, din motiv că nu corespunde criteriilor de calitate - accesibilitate, previzibilitate și claritate a Legii.

Verificarea constituționalității legilor ține de competența Curții Constituționale potrivit art. 135 alin. [1] lit. a) din Constituție.

III - EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

Articolul 1 alin. (3) din Constituție proclamă Republica Moldova ca un stat de drept și democratic. În acest sens reîterăm importanța principiului statului de drept pentru o societate democratică.

În efect, menționăm faptul că exigențele statului de drept presupun *inter alia* asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, §41).

În acest context, reținem că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie o protecție împotriva arbitrarului. Așadar, asigurarea și respectarea acestor principii obligă statul să edicteze într-o manieră clară și previzibilă normele adoptate.

Adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare se impune și prin articolul 23 alin. (2) din Constituție, care stabilește obligația statului de a asigura dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale.

Norma constituțională stabilește că statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative. Drept urmare, în Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010, Curtea a reținut că: „Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [...]”

Curtea Europeană în jurisprudența sa a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere, pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe.

În concordanță cu cele expuse, Curtea Europeană a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (cauza Amann v. Elveția, hotărârea din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza Silver și alții v. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80). 51.

În acest sens, în Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, Curtea a reținut că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. Prin urmare, deci, previzibilitatea și claritatea constituie elemente *sine qua non* ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare nicidecum nu pot fi omise.

În speță, prevederile din cadrul articolului art. 249 alin. (2) din Codul de Procedură Civilă: „**orice alte erori materiale**” nu corespund criteriilor de accesibilitate, previzibilitate și claritate a Legii, or însăși

legiuitorului în cadrul art. 249 alin. (1) Cod de Procedură Civilă a indicat asupra faptului că, după pronunțarea hotărârii, instanța care a adoptat-o nu este în drept să o anuleze nici să o modifice, fapt care corespunde principiului securității raporturilor juridice, întrucât această normă nu permite judecătorilor să intervină asupra hotărârilor sale după pronunțarea hotărârii judecătorești.

Însă, contrar prevederilor Constituționale și contrar prevederilor art. 249 alin. (1) Cod de Procedură Civilă, la art. 249 alin. (2) Cod de Procedură Civilă totuși se permite o ingerință într-o manieră neclară asupra unui act judecătoresc deja pronunțat, indicându-se faptul că la cererea participanților la proces sau din oficiu, instanța judecătorească corectează orice alte erori materiale.

Considerăm că sintagma "orice alte erori materiale" acordă instanței de judecată o marjă largă de discreție, fapt care generează existența hotărârilor judecătorești cu interpretări diametral opuse și permite necontrolat instanței de judecată să modifice *post factum* o hotărâre judecătorească care la momentul pretinsei corectări poate fi deja definitivă și/sau irevocabilă.

Deci, prin această sintagmă care contravine normelor constituționale *de facto* se permite instanței de judecată să își revadă actul de justiție ilegal și să îl modifice, motivând precum că îl "corectează", chiar dacă de exemplu dispozitivul hotărârii contravine părții motivate a acesteia. O asemenea normă neconstituțională favorizează judecătorul să emită un act ilegal cu bună știință, cunoscând despre faptul că în temeiul sintagmei orice erori materiale, judecătorul orișicând poate să revadă actul judecătoresc și pretinzând că îl corectează de facto să îl modifice.

Considerăm că judecătorului, după etapa procesuală de pronunțare, la orice altă fază a procesului independent de timpul scurs de la data pronunțării hotărârii, indiferent dacă această hotărâre este sau definitivă și /sau irevocabilă, indiferent dacă această hotărâre și-a produs sau nu efecte juridice, indiferent dacă această hotărâre a fost sau nu executată, indiferent dacă această hotărâre este actuală sau caducă, în temeiul prevederii legale contestate are o un drept prea mare sau chiar absolut și discreționar de a decide modificarea conținutului hotărârii judecătorești ascuns sub paravanul instituției de corectare susținut de sintagma "orice alte erori materiale".

Prin urmare, norma contestată este susceptibilă de interpretare extensivă defavorabilă justițiabilului, este una neclară și imprevizibilă, fiind contrară principiului securității raporturilor juridice și deci nu îndeplinește standardul calității legii procesual civile, fiind contrare articolelor 1 alin. (3) și 20, coroborate cu articolul 23 alin. (2) din Constituție.

Deci, sintagma legislativă a cărui verificare a constituționalității se cere, este întemeiată pe criterii arbitrarie și discreționare de către cei dotați cu competența aplicării legii, astfel încât persoana nu-și poate realiza în mod efectiv dreptul la apărare într-un proces civil.

În virtutea celor constatate, această normă este contrară principiilor și standardelor internaționale privind importanța asigurării dreptului la un proces echitabil, implicat la apărare, nefiind reglementată o procedură clară și previzibilă, fapt care denotă existența incertitudinii constituționalității acestei norme.

Reiterăm că norma contestată nu corespunde condițiilor legalității, accesibilității și preciziei, ne fiind opozabilă tuturor subiectelor de drept, nu nici corespunzătoare tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, nici principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, implicat nu corespunde dispozițiilor constituționale și nu este în concordanță cu cadrul juridic existent, de altfel la elaborarea și adoptarea ei nu s-au respectat mai multe principii, ele nefiind coerente, consecvente și echilibrate cu reglementările concurente, nu se subordonează consecutivității, stabilității și predictibilității, în consecință nu este nici accesibilă, respectiv suferă de calitate, previzibilitate și claritate, or art. 23 alin. (2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, § 68).

La rândul ei, condiția previzibilității legii este îndeplinită atunci când persoana poate prevedea - în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată - într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care o conduită le poate implica (Berardi și Mularoni v. San Marino, 10 ianuarie 2019, § 40)

Totodată, o normă corespunde exigenței previzibilității atunci când oferă o măsură de protecție împotriva imixtiunilor arbitrare din partea autorităților publice (Centro Europa 7 S.R.L. și Di Stefano v.

Italia [MC], 7 iunie 2012, § 143).

De asemenea, o lege care le oferă autorităților publice o putere discreționară trebuie să indice întinderea acesteia.

Deci, cu referire la incidența articolului 23 din Constituție, potrivit art. I alin. (3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept și democratic, iar în jurisprudența sa constantă Curtea Constituțională reiterează importanța principiului statului de drept pentru o societate democratică.

Or, norma contestată conține prevederi contrare tehnicii legislative, contrare condițiilor de calitate a legii, motiv pentru care contravin art. 32 din Constituție.

Curtea Europeană a subliniat în jurisprudența sa că expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. ca aceasta să fie **accesibilă și previzibilă** (*Rohlena v. Cehia [MC]*, 27 ianuarie 2015, § 50; *Vasilicauskas v. Lituania [MC]*, 20 octombrie 2015, § 154; *Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, § 48).

De altfel, Curtea Constituțională notează că și articolul 23 alin.(2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă (*Del Rio Prada v. Spania [MC]*, 21 octombrie 2013, §§ 92, 93). Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele în schimbare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (*Kokkinakis v. Grecia*, 25 mai 1993, § 40). Pe de altă parte, utilizarea unor concepte și a unor criterii prea vagi în interpretarea unei prevederi legislative conduce la incompatibilitatea acesteia cu exigențele clarității și previzibilității, în privința efectelor sale (*Livikv. Estonia*, 25 iunie 2009, §§ 96-104).

De asemenea, pentru ca legea să îndeplinească cerința previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (*Sissanis v. România*, 25 ianuarie 2007, § 66). O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (*HCC nr. 28 din 23 noiembrie 2015*).

Curtea Constituțională a reținut constant că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie protecție împotriva arbitrarului. Or, asigurarea respectivelor principii obligă statul să legifereze într-o manieră clară și previzibilă normele de drept adoptate.

Așa dar, adoptarea de către legiuitor a actelor legislative accesibile, previzibile și clare se impune prin pisma art. 23 alin. (2) din Legea supremă.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 23 noiembrie 2010, a fost statuat că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate - accesibilitate, previzibilitate și claritate - norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite.

În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile, într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

Necesitatea examinării calității legii de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a fost evidențiată și în jurisprudența CtEDO pe mai multe cauze (*Busuioc v. Moldova*, *Guțu v. Moldova*).

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 27 septembrie 2016, a fost statuat cu titlu de principiu că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.

De asemenea, **textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente**, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile.

Respectivul procedeu fraudulos juridic s-a realizat prin nerespectarea Constituției pe dimensiunea calității legii, precum și cu ignorarea regulilor tehnicii legislative, fapt care afectează principiul legalității.

Urmare, constatăm faptul că textul „*orice alte erori materiale*” din art. 249 alin. (2) Cod de

procedură Civilă al Republicii Moldova nu corespunde indicilor de calitate, având o valență discreționară nelimitată ce îi acordă unui judecător o posibilitatea nemărginită de a-și revizui propriul act judecătoresc orișicând.

Cadrul normativ pertinent

Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 26

Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Codul de Procedură Civilă al republicii Moldova

Articolul 249. Corectarea greșelilor din hotărîre

(1) După pronunțarea hotărîrii, instanța care a adoptat-o nu este în drept să o anuleze nici să o modifice.

(2) La cererea participanților la proces sau din oficiu, instanța judecătorească corectează greșelile sau omisiunile din hotărâre care țin de nume, calitatea procesuală, orice alte erori materiale sau de calcul evidente. Problema corectării unor astfel de greșeli se soluționează în baza dosarului și/sau a materialelor anexate la cererea de corectare a greșelilor sau a omisiunilor, fără citarea participanților la proces. Instanța care examinează problema corectării poate dispune citarea participanților pentru a se pronunța cu privire la temeiurile de corectare. Neprezentarea lor însă nu împiedică examinarea corectării greșelilor.

Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale:

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

(1) Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

IV- CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art. 1, 20, 23 și 54 din Constituția Republicii Moldova, art. 4 și art. 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 4, 38, 39 din Codul Jurisdicției Constituționale.

Solicit înaltei Curți:

1. **Admiterea spre examinare a prezentei sesizări;**
2. **Exercitarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituțională a textului: „orice alte erori materiale”, din art. 249 alin. (2) din Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova.**

V- DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURĂ

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Vasile BOLEA

